

ALLER MEDIA AS og DAGBLADET AS

Karvesvingen 1, 0579 Oslo
PB 1169 Sentrum, 0107 Oslo

Oslo, 10 desember 2019

Justis- og beredskapsdepartementets lovavdeling

Postboks 8005
Dep. 0030 Oslo

Høringssvar - Endringer i personopplysningsloven mv. (unntaket for ytrings- og informasjonsfrihet, forholdet til offentleglova, anvendelse for Svalbard)

Det vises til høringsbrev datert 3. september 2019, med høringsfrist 10. desember 2019 med forslag til endringer i personopplysningsloven, offentleglova og personopplysningsforskriften.

Bakgrunnen for forslaget er et ønske om å endre personopplysningsloven for å gi enkeltpersoner bedre vern mot krenkelser som følge av at teknologiutviklingen har skapt store muligheter for innsamling og publisering av informasjon om enkeltpersoner. Spørsmålet som er reist er om lovverket tar tilstrekkelig høyde for de personvern-utfordringene som følger av denne utviklingen.

Både ytringsfrihet og retten til et privatliv er vernet av Grunnloven og Den europeiske menneskerettskonvensjonen.

Personopplysningsloven skal ikke stå i veien for ytringsfriheten, men det er nå faktorer i avveiningen mellom ytringsfrihet og retten til privatliv og personvern som er forrykket med bakgrunn i teknologiutviklingen og det er da naturlig å vurdere om balansen er tilstrekkelig.

INNLEDNING

Aller Media AS og Dagbladet AS (heretter «Aller/Dagbladet») inngir sammen et høringssvar i tilknytning til forslag om endring av personopplysningsloven § 3.

Gjennom en rekke mediekanaler tilbyr Aller/Dagbladet et bredt utvalg av publikasjoner, digitalt og på papir, Aller/Dagbladet har lange tradisjoner med å formidle redaksjonelt materiale, og Aller-konsernet har gjennom magasiner og ukeblader bidratt til dannelsen og folkeopplysning i det norske samfunnet. I nyere tid har Aller også tatt en posisjon i nyheter og aktualitet gjennom Dagbladet, nettportalen SOL og flere andre nisjebaserte nettsteder.

For Aller/Dagbladet som mediebedrift er personopplysningslovens §3 en viktig bestemmelse. Endringer i bestemmelsen vil påvirke hvordan vi i vårt journalistiske virke må behandle personopplysninger og det kan få konsekvenser for det samfunnsansvar vi forvalter.

Aller/Dagbladet mener at § 3 er en regel som på utmerket vis avveier retten til ytrings- og informasjonsfrihet opp mot retten til personvern. Reguleringen, slik den framkommer i personopplysningslovens §3, er i samsvar med GDPR artikkel 85 nr. 2, jf. foralepunkt 153. Det er derfor i prinsippet unødvendig å gjøre en endring av bestemmelsen.

Dersom det vedtas endringer i personopplysningsloven § 3 vil det kunne etterlate en uklar rettssituasjon for redaktørstyrte medier som er underlagt pressefaglige selvstømmesordninger og medieansvarsloven.

For medier som opererer i kjernen av de hensyn ytrings- og informasjonsfriheten bygger på, bør det ikke herske noe usikkerhet om at unntaksbestemmelsen i personopplysningsloven § 3 skal gjelde fullt ut for deres behandling av personopplysninger for journalistiske formål. Departementet bør derfor unngå formuleringer i en lovbestemmelse som kan gi grunnlag for slik usikkerhet.

Forståelsen av lovforslaget

Departementet er opptatt av at lovteksten vil medføre vanskelige vurderinger, særlig for Datatilsynet. Man er både bekymret for at det kan skje uforholdsmessige inngrep i retten til personvern, men også til at personvernet kan bli tillagt for stor vekt på bekostning av ytrings- og informasjonsfriheten. Mao er det grensetilfellene som vil skape problemer.

Av notatet framgår det at private ytringer på internett er et slikt grensetilfelle der den som ytringen gjelder vil hevde at formålet er sjikanøst, mens den som ytrer seg vil definere sin mening som helt i tråd med ytringsfriheten og formålet med journalistikk.

Departementet peker primært på den delen av journalistikken og meningsuniverset der det i liten grad anvendes presseetiske regler, eller redaksjonell kontroll med innhold når man omtaler endringsbehovet. Aller/Dagbladet legger derfor til grunn at endringsforslaget er ment å motvirke uheldige konsekvenser av at "journalistiske formål" tolkes for vidt. Det har vi forståelse for, og skjønner at departementet mener det kan være fornuftig å nyansere unntaksregelen hva angår begrepets randsone. Imidlertid vil lovforslaget, slik det nå er formulert, kunne åpne for uklarheter og en større grad av skjønnsmessige vurderinger knyttet til hva som er nødvendig å publisere. Det er neppe det som har vært hensikten med lovforslaget.

NØDVENDIGHETSVILKÅRET

Når det kommer til den praktiske bruken av loven vil det mest utfordrende være knyttet til nødvendighetsvilkåret, selv om det gis forsikringer om at endringene ikke skal få betydning for redaktørstyrte medier som arbeider etter det presseetiske regelverket og selvdømmesystemet. Da må dette komme til uttrykk i selve lovteksten, av hensyn til klarhet for lovens brukere.

GDPR artikkel 85 nr. 2 baserer seg på en forutsetning om at unntak fra personopplysningsloven må være nødvendig for å bringe retten til vern av personopplysninger i samsvar med retten til ytrings- og informasjonsfrihet. Aller/Dagbladet mener at dette nødvendighetsvilkåret alltid er oppfylt for

behandling av personopplysninger som finner sted i medier tilsluttet pressefaglige selvdømmeordninger eller redaktørstyrte medier. For slike medier er det ikke påkrevd, og ikke hensiktsmessig, å gjøre en konkret nødvendighetsvurdering fra gang til gang.

Medieansvarsutvalget har lagt til grunn at unntaket skal gjelde uten videre for ytringer som har journalistisk formål i "klassisk forstand", mens det ikke uten videre gjelde ytringer i ikke-redigerte medier hvor man må gjøre "mer nyanserte og inngående avveininger mellom ytringsfrihet og personvern". Dette er et synspunkt vi deler.

Aller/Dagbladet er imidlertid ikke komfortabel med at et såkalt nødvendighetsvilkår er særlig godt egnet til å gjøre bestemmelsen enklere å praktisere og håndheve. Mer er det grunn til å frykte at et slikt vilkår vil gjøre unntaksbestemmelsen enda mer vanskelig å forstå fordi begrepet «nødvendig» inviterer til en uforholdsmessig grad av skjønnsmessige vurderinger.

Presseetikk, redaktørstyrte medier og balansen mellom ytrings- og informasjonsfrihet, og personvern

De norske presseetiske reglene baserer seg gjennomgående på en avveining mellom ytrings- og informasjonsfriheten og andre rettigheter, så som privatlivets fred og personvern. Regelsettet er skreddersydd for avveininger i journalistisk virksomhet, har en sterk legitimitet i bransjen og håndhevingen er effektiv.

Det kan ikke herske noen tvil om at nødvendighetsvilkåret i GDPR artikkel 85 nr. 2 uten videre er oppfylt for medier som er tilsluttet en presseetisk selvdømmeordning og følger de regler denne er tuftet på.

Den 6. desember 2019 la Kulturdepartementet frem proposisjon om lov om redaksjonell uavhengighet og ansvar i redaktørstyrte journalistiske medier, den såkalte medieansvarsloven. Lovforslaget gjør en tydelig grensedragning mellom redaktørstyrte medier og annen informasjons- og nyhetsdeling på elektroniske plattformer, som for eksempel sosiale medier, private blogger og nettsider til private bedrifter og offentlige tjenester. Dette understreker skillet som er påpekt ovenfor og Aller/Dagbladet understreker at det er viktig at det er god lovteknisk sammenheng mellom denne loven og personopplysningsloven.

Det kan heller ikke være tvil om at nødvendighetsvilkåret i GDPR artikkel 85 nr. 2 uten videre er oppfylt for redaktørstyrte medier som vil være oppfattet av den kommende medieansvarslovens virkeområde.

MULIGE KONSEKVENSER AV FORSLAGET TIL PERSONOPPLYSNINGSLOVEN § 3

Aller/Dagbladet forstår at departementet med forslaget til personopplysningsloven § 3 ønsker å skape større grad av forutsigbarhet i lovanvendelsen, men vi tror ikke man oppnår det man ønsker slik forslaget er formulert.

Flere steder i høringsnotatet er det understreket at forslaget i første rekke retter seg mot som skjer i uredigerte medier. Hensikten er ikke å gjøre endringer av rettstilstanden for medier med en redaktør, og som er tilsluttet pressens selvdømmeordning. Vi mener at dette må komme klarere fram i selve lovteksten og at forslaget således må justeres. Dette kan for eksempel løses ved at man i

personopplysningsloven § 3 inntar at den journalistiske virksomheten til aktører som er underlagt (ny) medieansvarslov alltid er omfattet av unntaksregelen.

Dersom lovbestemmelsen vedtas uten en presisering om at personopplysningsloven § 3 uten videre gjelder fullt ut for behandling av personopplysningsloven for journalistiske formål av medier underlagt pressens selvdømmeordninger og/eller et redaktøransvar, kan dette svekke snarere enn styrke graden av forutberegnelighet. Lovbestemmelsen kan oppfattes slik at man får en konstant og løpende drøfting av nødvendighetsbegrepet, fordi presseetiske regler, medieansvarsloven og redaktøransvaret bare blir sett på som momenter i en helhetsvurdering.

VANSKELIG PRAKTISERING

Departementet mener at slik loven er utformet i dag, er det krevende for enkeltpersoner å protestere hvis bruken av personopplysninger går lenger enn det ytringsfriheten gir rett til. Man foreslår derfor at den som behandler personopplysninger, skal være unntatt fra de fleste reglene i personopplysningsloven i den utstrekning retten til ytringsfrihet gjør dette *nødvendig*.

Aller/Dagbladet mener at lovforslaget slik det kommer til uttrykk i høringsnotatet vil bli svært vanskelig å praktisere.

Av høringsnotatet kan det se ut som man bygger på en forutsetning om at vurdering om unntak etter personopplysningsloven § 3 først og fremst er relevant ved *konkrete* ytringer, for eksempel i etterkant av en klage til Datatilsynet fra den ytringen vedrører. Flere steder i høringsnotatet antyder man at vurderingen etter personopplysningsloven § 3 skal gjøres i en *konkret nødvendighetsvurdering* i det enkelte tilfelle beroende på *ytringens art*. Selv om departementet åpner for mer overordnede vurderinger på virksomhetsnivå, synes likevel utgangspunktet å være at unntaksregelen skal vurderes for den enkelte ytring.

Aller/Dagbladet har vanskelig for å se for seg hvordan man skal forholde seg til dette i praksis. Et mediehus, stort eller lite, får mengder av henvendelser av ulik art i løpet av et år. Det er umulig å gjøre konkrete vurderinger i det enkelte tilfellet sett opp mot vurderingskriteriene som er foreslått i ny personopplysningslov § 3. Her vil forholdet mellom innsynsrett og kildevern kunne skape særskilte, komplekse og omfattende utfordringer. Kildevernet innebærer at bare få i en redaksjon kjenner kildens identitet. Disse omstendighetene gjør at det i praksis umulig for et mediehus å forholde seg til at vurderinger etter personopplysningsloven § 3 skal skje konkret for den enkelte ytring.

Aller/Dagbladet er opptatt av at endringer i personopplysningsloven ikke på noen måte må undergrave den selvdømmeordningen norsk mediebransje har gjennom Pressens Faglige Utvalg, en ordning som har legitimitet og som står sterkt i norsk offentlighet. Det er en viss fare for at det kan gjøres endringer i personopplysningsloven § 3 som i praksis fører til to-delt system, der enkeltindivider kan inngi klage til Datatilsynet på noe som egentlig hører inn under det presseetiske regelverket. Det vil være uheldig hvis Datatilsynet skal ta stilling til vurderingstema som naturlig hører hjemme i PFU.

Nedkjølende effekt

Kombinasjonen av frykt for forordningens høye overtredelsesgebyr og kravet til at behandlingen «utelukkende» må ha et journalistisk formål eller «utelukkende» være med henblikk på akademiske, kunstneriske eller litterære ytringer for å være unntatt forordningen etter pol. § 3, kan føre til at flere aktører praktiserer unntaksbestemmelsen strengere enn den er ment. Dersom en slik oppfatning fester seg vil det raskt kunne ha en uheldig nedkjølingseffekt.

Om det etterlates uklarthet om medier som er underlagt pressens selvdømmeordninger og/eller et redaktøransvar er unntatt, er vi, som resten av bransjen, bekymret for nedkjølingseffekten. Derfor er det betryggende å se at også departementet er oppmerksom på denne risikoen, men da må også lovteksten endres for å ivareta dette forholdet.

Brudd på personvernforordningen kan sanksjoneres med betydelige overtredelsesgebyr. Det innebærer at en mediebedrift kan bli stilt overfor et vanskelig valg; skal man forfekte ytringsfriheten og oppfylle sitt samfunnsansvar eller skal man sikre at man ikke bryter personvernforordningen? Fra økonomisk perspektiv vil det kunne bli for enkelt å velge sistnevnte. I en tid der mediene er i økonomisk omstilling vil nedkjølingseffekten forsterkes. Dette er ikke en ønsket utvikling fra et samfunnsmessig perspektiv.

Aller/Dagbladet ber departementet påse at personopplysningsloven § 3 ikke får en utforming som skaper risiko for at mediene utviser unødig varsomhet når bruker utøver ytringsfriheten, pressefriheten og informasjonsfriheten.

Anbefaling: Ingen endring av personopplysningsloven § 3

I høringsnotatet s. 23 påpekes det at dagens bestemmelse har fungert godt for medier med en sentral redaktørfunksjon og som er tilsluttet en pressefaglig selvdømmeordning. Aller/Dagbladet er enig i det. Det er en god regel, at man ikke skal endre på noe som faktisk fungerer. Dagens bestemmelse er dessuten helt i samsvar med GDPR artikkel 85 nr. 2.

Det eneste farbare alternativet til en uendret bestemmelse, av hensyn til ytringsfriheten og Grunnlovens § 100, er en lovtekst som klart og utvetydig uttrykker det høringsnotatet nå gir uttrykk for; at for redaktørstyrte medier gjelder dagens unntak også i fremtiden. Hensynet til lovens brukere, borgerne om man vil, må tillegges enda mer vekt i en tid der vi nylig har sett hvor galt det kan gå når slike hensyn ikke tas.

Med vennlig hilsen

Dag B. Sørsdahl
Konsernsjef
Aller Media

